

'Begrepen en gefondeert'; het oprichtingsstatuut van de Kapelse rederijkerskamer *De Wijngaartranke*

Het lijkt erop dat de parochie van Kapelle aan het begin van de 16^e eeuw ambitieus was. In 1503 slaagden ze erin hun parochiekerk op te waarderen tot kapittelkerk.¹ Maar de ambitie strekte nog verder: in 1508 stichtten enkele parochianen ook nog een rederijkerskamer die een altaar stichtte in die kapittelkerk en het aanzien van parochie en kerk daarmee nog vergrootte.² Die oprichting werd geproclameerd in een statuut, een tekst die de motieven voor de oprichting formuleerde, alsook de doelstellingen van het retoricagilde. Verder werden daarin de naam, de schutspatroom en de zinspreuk bekendgemaakt en een beschrijving gegeven van het blazoen. Daarna volgden allerlei reglementsartikelen die de kamerorganisatie regelden en het gedrag van de leden in goede banen leidden.

Wils en Van Dixhoorn (2001) citeren ruim uit dat oprichtingsstatuut. Van der Woude geeft ook nog een transcriptie van de inleiding ervan. Dit artikel presenteert een nieuwe transcriptie van het statuut in zijn geheel: niet alleen de inleiding, maar ook de bepalingen en het register daarop.

Het schrift en de schrijver

Er zijn twee statuten van de Wijngaartranke bewaard gebleven. Het oudste is uit 1508, dat we kennen in een afschrift van 1804. Het andere dateert uit 1595 en is bewaard in een afschrift van 1792. Ze vertonen overeenkomst, maar ook belangrijke en veelzeggende verschillen. Die moeten in vervolgonderzoek zeker nader bekeken worden. Dat geldt ook voor de opvallende tekstovereenkomst tussen het Kapelse statuut van 1508 en dat van de Gentse rederijkerskamer De Fontaine, dat dateert uit 1448.³

De tekst van het statuut van 1508 is opgeschreven in een klein cahier met het opschrift '1804-1872'⁴. Verder staan in het schrift ledenlijsten, bestuurssamenstellingen en losse aantekeningen, uit de tijd tussen 1804 en 1872. Het oprichtingsstatuut is in het schrift de enige tekst die iets prijs geeft van buiten die periode. 54 pagina's van het schrift zijn leeg. De afschrijver maakt zich bekend als Frans Verschraage Pzn. en vermeldt dat het afschrijven gedaan is te Kloetinge in 1804. Hij was toen ongeveer 25 jaar oud, van beroep landmeter en woonachtig 'onder Cloetinge'⁵.

Het heeft er alle schijn van dat Verschraage een complete versie van het oorspronkelijke statuut van 1508 voor zich heeft gehad. Ook een gedichtje dat aan het eigenlijke statuut voorafgaat en waarin het devies van de kamer (*in godts naam*) voorkomt, schrijft hij over.

*Gij edele wijngaartranke,
al van kappelle reijn,
met uwe zoete dranken,
versiert nu algemeijn,
Retorijka zeer zoet,
en schept een nieuwen moet,
in godts naam naar betaamen,*

¹ Dekker, p. 27 – 37.

² Zie over de oprichting en de organisatie van de kamer in de 16^e eeuw: Van Dixhoorn 2001.

³ Van Dixhoorn 2009, p. 51.

⁴ Gemeentearchief Reimerswaal, 'archief rederijkerskamer De Wijngaartranke', schrift '1804-1872', 16r t/m 51r

⁵ Zeeuws Archief, inv.nr. 1674 2 Register van commissiën en instructiën Staten van Zeeland deel VIII, 1782 – 1809, f 139v.

en viert haar zoet.

Het is geen opvallend kunstig gedicht, maar het rijmschema valt wel op. De eerste vier regels rijmen gekruist (*abab*), de volgende vier hebben een gebroken rijm (*ccdc*). Wat rijm betreft lijkt het gedichtje daardoor te bestaan uit twee kwatrijnen. De zinsstructuur en de tekstopbouw maken beide een andere indeling. Na een aanroep van de 'edele wijngaartranke' in de eerste drie regels volgen drie imperatieven (versiert, scheidt, viert) die vijf regels vormen.

Tekstproblemen

De oorspronkelijke tekst uit 1508 is niet bewaard. Of Frans Verschraage die ter beschikking had, weten we niet. Misschien heeft hij het ook al moeten doen met een kopie, of met een kopie van een kopie. Het kan zijn dat de versie waarvan hij overschreef niet meer goed leesbaar was, of dat hij sommige woorden die hij op zijn pad tegenkwam niet kende. Van der Woude wees al op enkele leesfouten en vooral ook op drie of vier verschillende schrijfwijzen voor een en hetzelfde woord.⁶ Zo komen we in de inleidende tekst het woord *pronadziätien* tegen, maar verderop ook het bijbehorende werkwoord *pronidciëren* (art. 33), *pronidseeren* (art. 40) en *prononchiëeren* (in het register), woorden die allemaal zoiets betekenen als 'ten gehore brengen'.

Waarschijnlijk is ook *promdriëlijk* in artikel 27 zo'n probleemwoord. Het is in geen van de ons ten dienste staande woordenboeken te vinden.⁷ Het dichtst in de buurt komt nog 'promantelijk', waarvan het Woordenboek der Nederlandse Taal als mogelijke betekenis geeft: duidelijk, zeker, klaarblijkelijk. Dat past wel in de context van artikel 27.

Een andere lees- of overschrijffout is waarschijnlijk *gepointretniëert* (in de inleidende tekst). Ook dat komt in deze vorm nergens voor. De trema moet een toevoeging van Frans Verschraage zijn, of van een eerdere kopiïst. En het woord als geheel is wellicht een verbastering van een werkwoord dat gevormd is van het zelfstandig naamwoord 'pointature'⁸. Het moet iets betekenen als 'afbeelding, portret'. Dan kunnen we *gepointretniëert* opvatten als 'afgebeeld'.

Nog een vergissing van Verschraage: in artikel 6 is sprake van *pareure*, in artikel 33 van *panneure*. Op beide plaatsen wordt bedoeld op het kamergewaad dat rederijkers geacht werden te dragen als zij in het openbaar als rederijker optraden.

Ten slotte past in deze reeks het duo *ingeren* en *ingineur* dat in artikel 34 gebruikt wordt. Het statuut van de Gentse kamer De Fontaine⁹ gebruikt in dezelfde context, de procedure van het jureren van gedichten, de woorden *jugierne* en *juge*. In handschriften worden de letters -i- en -j- vaak door elkaar gebruikt. Hetzelfde gebeurt wel met de -n- en de -u-.¹⁰ Waarschijnlijk heeft de kopiïst het Gentse *jugierne* gelezen als *ingeren* en toen ook maar besloten tot *ingineur*.

Er is een plaats in de tekst waar tussen haakjes een noodzakelijk geachte verduidelijking wordt gegeven door Verschraage of een eerdere kopiïst. Als oprichters van de kamer worden in de inleiding van het statuut genoemd *den edelen en wel gebooren Hendrik van bruellis, Heer Jan cornelis zoon brouwer, en Hubregt Janszoon van der gois (schoolmeester in*

⁶ Van der Woude p. 43.

⁷ Geraadpleegd via <http://gtb.inl.nl/>, het laatst op 25 februari 2016.

⁸ Met dank aan dhr. J. van Loo voor zijn spitsvondige doorzoeking van de woordenboeken.

⁹ Van Elslander.

¹⁰ Hollestelle e.a., p. 6-8.

die tijd te Kappelle). De eerstgenoemden zijn omstreeks 1800 kennelijk nog bekend bij de toenmalige leden van de broederschap, de eerste als ambachtsheer, de tweede als notaris en ook als kanunnik van het kapittel van Kappelle.¹¹ Voor Hubregt Jansz. van der Gois geldt dat blijkbaar niet, want hij krijgt als toelichting mee dat hij *in die tijd* schoolmeester was in Kappelle¹². De woorden *in die tijd* verraden dat het een toevoeging van later is, voor tijdgenoten van de kopiist die Van der Gois niet kenden.

Het statuut

De tekst van het statuut bestaat uit drie onderdelen: een inleidende tekst, 42 bepalingen en een register op die bepalingen. Daaraan vooraf gaan een titelbladzijde en het eerder geciteerde gedichtje.

De inleiding heeft als titel: *Voor-reden aan den Konst-beminnenden lezer*. Daarna volgt een tekst van ongeveer 350 woorden, waarin de overwegingen worden weergegeven die bij de oprichting van de kamer een rol speelden. Eerst en vooral is een rederijkerskamer een instrument om 'melankolie' te bestrijden, want dat is de ergste vijand van de menselijke natuur.¹³ Overal elders in Zeeland zijn kamers opgericht, maar nog niet in Kappelle. De rederijkerskunst is een van de zeven vrije kunsten, maar eigenlijk is ze de moeder van alle andere kunsten. Ze leert de leden namelijk 'manierlijk, zinlijk en tamelijk' te 'spreken en verstaan' en niet alleen de diverse 'pronadziätien' te onderscheiden, maar ze gaat nog een stap verder: ze leert ons ook 'manierlijk leven'. De Kapelse kamer is opgericht ter ere en waardigheid van de naam Jezus, heeft de bedoeling 'om in recreätie en eere te verbreederen'¹⁴ noemt zich De Wijngaartranke en neemt als patroon aan 'den zoeten naam Jezus'. Dan volgt een beschrijving van het blazoen, waarop natuurlijk Jezus is 'gepointretneiert', maar ook een wijngaardrank en de wapenschilden van de Rooms-keizer en 'des lands van Zeeland'.¹⁵ De inleiding sluit af met de vermelding van het stichtingsjaar ('begrepen en gefondeert: in den jaare naar ons heeren geboorte, vijftien hondert en agt') en noemt daarbij de namen van de drie oprichters Van Bruëlis, Brouwer en Van der Gois. Opvallend aan deze inleiding is de hierboven genoemde gelijkenis met het statuut van de Gentse rederijkerskamer De Fontaine, dat in 1448 tot stand kwam.¹⁶ Ook daar de redenering omtrent de 'melankolie', ook daar zijn er overal in de omgeving al kamers opgericht en 'bij ons' nog niet, in grote lijnen dezelfde tekstopbouw, motiveringen en voorstelling van de bedoelingen. Wel hebben de Kapelse oprichters hun voorbeeldtekst heel soepel en flexibel gebruikt: ze vlechten er zonder merkbare haperingen hun eigen details en toevoegingen in, laten weg wat typisch is voor de Gentse situatie zonder dat hun eigen tekst daardoor stroef wordt of onverwachte overgangen vertoont. De Gentse tekst heeft tot in de woordkeus invloed op de Kapelse tekst, maar die laatste is toch zeker geen slaafse kopie, maar een op

¹¹ Dekker p. 51.

¹² Daarnaast trad hij trouwens, net als Brouwer, op als notaris. Zie Dekker p. 23.

¹³ Pleij p. 488 wijst erop dat deze redenering in de late Middeleeuwen veel gebruikt werd om literatuur en rederijksactiviteiten te promoten.

¹⁴ Nog een leesfoutje van Frans Verschraage; bedoeld zal zijn 'verbroederen'.

¹⁵ Over bijzonderheden omtrent dat blazoen: Bram le Clercq, 'Het blazoen van de Kapelse rederijkerskamer De Wijngaartranke nader bekeken', te raadplegen op <https://rederijkszeeland.wordpress.com/2016/02/21/34-het-blazoen-van-de-kapelse-rederijkerskamer-de-wijngaartranke-nader-bekeken/> en in De Spuije 104, 2018, p. 40-43.

¹⁶ Van Elslander.

eigen merites goed leesbare en elegant verwoorde proclamatie.¹⁷

Na deze inleidende tekst volgt een reglement dat uit 42 bepalingen bestaat. Ook daarin is invloed van het Gentse statuut te bespeuren. Zeker dertien artikelen komen inhoudelijk en gedeeltelijk in de woordkeus overeen met het reglement van De Fonteine. Maar steeds is duidelijk dat de Kapelse oprichters het statuut van Gent weliswaar als voorbeeld gebruiken, maar overal kiezen voor een eigen volgorde en een eigen zinsbouw.

De artikelen geven bepalingen over gewone verenigingszaken als bestuursverkiezingen, nieuwe leden, beëindiging van het lidmaatschap. Daarnaast zijn er bepalingen over het gewenste gedrag van de leden. En er zijn bepalingen die bij andere gilden en broederschappen niet voorkomen, omdat ze typisch zijn voor rederijkersgezelschappen. Dan gaat het om verplichtingen bij het aanvaarden en spelen van een rol, het uitschrijven en jureren van een refreinwedstrijd, het bijdragen in de kosten als een broeder elders aan een wedstrijd gaat meedoen.

Het lijkt erop dat vijf artikelen later zijn toegevoegd. Hoeveel later is niet uit te maken, maar het moet wel voor 1595 gebeurd zijn, want in dat jaar is een geheel nieuw statuut geschreven.¹⁸ Waarom ze zijn toegevoegd, is ook niet duidelijk. Het kan zijn dat het nieuw toegevoegde artikel een verbetering beoogde van een eerdere versie ervan, of dat het echt een nieuwe bepaling was die iets regelde dat tot dan niet geregeld was. Het gaat om artikelen die aan het begin ervan een afwijkende formulering hebben. Artikel 1 is gesteld in de lijdende vorm: *In den eersten zoo is geördonneert en beslooten (...) dat* enz. Alle volgende artikelen vervolgen die zinsconstructie met het woord *item*. Zo zijn al die artikelen die met *item* beginnen dus grammaticaal afhankelijk van en verbonden met de woorden *is geördonneert en beslooten* van het eerste artikel. In vijf gevallen wordt die grammaticale constructie verbroken. Die vijf artikelen openen net als de andere met het woordje *item*, maar herhalen daarna wel de woorden *is geördonneert en beslooten* (of een van die twee). Dat is het geval met artikel 4 (*Item zoo is geördonneert en beslooten*) en met artikel 33 (*Item [...] zo is geördonneert*). Dat het om toevoegingen van later datum gaat, wordt duidelijk doordat in de artikelen 40, 41 en 42 het woordje *nog* erbij wordt gegeven in plaats van *zoo* in veel andere artikelen: *Item nog is geördonneerd* (art. 40 en 41), *Item nog is geaccordeerd* (art. 42).

Het statuut geeft als derde element een 'register of bladwijzer' op de 42 bepalingen. Het is moeilijk te zeggen of dat meteen al in 1508 is gemaakt. Het taalgebruik is wel hetzelfde als in de rest van het statuut. Ook bij dit register kan worden opgemerkt dat de opsteller ervan een behendig taalgebruiker is: hij vindt soepel het juiste woord om een soms uitvoerig artikel mee samen te vatten. Artikel 7 bij voorbeeld beschrijft over twee pagina's, dat is betrekkelijk veel in dit reglement, wat er dient te gebeuren als een lid van de kamer trouwt of, als het om een priester gaat, zijn eerste mis zingt. Het artikel benoemt dat allemaal: verplichte aanwezigheid op het feest als de bruidegom of de priester dat wil; voorschriften voor de maximale financiële bijdrage aan het feest voor leden, met uitzonderingsclausule voor familieleden van bruidegom of priester; de vereiste goedkeuring daartoe van het kamerbestuur; de verplichting aan het bestuur een toneelspel te laten opvoeren; de verplichting aan bruidegom of priester ruim van tevoren de datum bekend te maken met het oog op het instuderen van dat spel; de verplichting aan de bruidegom of priester om de

¹⁷ Van Dixhoorn p.61.

¹⁸ Gemeentearchief Reimerswaal, 'archief rederijderskamer De Wijngaartranke', schrift '1595', 2r t/m 9r.

spelers daarvoor twee schellingen fooi te geven. De opsteller van het register heeft voor dat alles niet meer dan elf woorden nodig om het doeltreffend samen te vatten: *van de huwelijken en wat het gilde en zij schuldig zijn*. Daarbij laat hij wel het zingen van de eerste mis weg, maar benoemt in het woordje *zij* wel de bruidegom en de priester.

Geraadpleegde literatuur

Dixhoorn, A. van, 'Rederijkers in een Zeeuws dorp; oprichting en organisatie van de rederijderskamer de wijngaardranken te Kapelle in de eerste helft van de zestiende eeuw', *Zeeland* 10 (2001) 2, 57-64.

Dixhoorn, A. van, *Lustige geesten, Rederijkers in de Noordelijke Nederlanden (1480 – 1650)*. Amsterdam 2009.

Dekker, C., *Het Onze-Lieve-Vrouwekapittel van Kapelle en de stichting van de parochie Biezelinghe*. Goes, 1979.

Elslander, A. van, 'De Instelbrief van de Rederijderskamer "De Fonteine" te Gent (9 december 1448)', *Jaarboek De Fonteine*, 6-7 (1948-49), 15-22.

Pleij, H., *Het gevleugelde woord. Geschiedenis van de Nederlandse Literatuur 1400 – 1560*. Amsterdam 2007

Hollestelle, L.M., A.P. de Klerk, H. Uil, A. van Waarden-Koets (red.), *Werken met Zeeuwse bronnen. Tekst en uitleg bij het lezen van archiefstukken*. Amsterdam 1998.

Wils, M.P.A., 'Het retorijka gilde te Kapelle', *Bijdragen voor de geschiedenis van het bisdom van Haarlem*, 47 (1931), 275-278.

Woude, J. van der, 'Het retorica-gilde "De Wijngaertdrancke"', *Historisch jaarboek Zuid- Noord-Beveland*, 3 (1977), 25-45.

Transcriptie van Gemeentearchief Reimerswaal, 'archief rederijderskamer De Wijngaartranke', schrift '1804-1872', 16r t/m 51r

De transcriptie

De tekst die hieronder volgt is een leesversie. Dat wil zeggen dat hij voor de leesbaarheid aangepast wordt weergegeven. Zo is het gebruik van hoofdletters enigszins genormaliseerd. In het handschrift van Frans Verschraage komen lettervormen voor die de moderne lezer voor een hoofdletter houdt, maar die in zijn tekst die functie toch niet hebben. Dat hij voor *Konste* een hoofdletter gebruikt, is wel logisch: in rederijderskringen is dat een belangrijk woord. Maar hij schrijft diezelfde letter in het woord *eerlijKe*, wat er op wijst dat hij misschien geen andere -k- in huis had. Met de -v- ligt het net iets anders: in de zinsnede *een Van de zeven Vrije, liberale en prijswaardige konsten* schrijft hij een hoofdletter als die v- aan het begin van het woord staat, maar een kleine letter in andere posities, zoals bij voorbeeld in *zeven*.

Verder zijn in het transcript custoden, doorhalingen, onderstrepingen en boven de regel toegevoegde letters die een verschrijving oplossen niet weergegeven. De regels in het manuscript zijn erg kort en er staat maar weinig tekst op een pagina, gemiddeld ongeveer 70 woorden. Om die reden zijn regeleinden genegeerd. De paginascheidingen zijn weergegeven met een dubbele schuine streep.

Geregtten van het retorijka gilde te kappelle.

Overgeschreeven door mij Frans Verschraage P.Z.

Actum kloetinge in het jaar 1804

// Gij edele wijngaartranke,
al van kappelle reijn,
met uwe zoete dranken,
versiert nu algemeijn,
Retorijka zeer zoet,
en scheidt een nieuwen moet,
in godts naam naar betaamen,
en viert haar zoet.

// Voor-reden aan Den Konst-beminnenden lezer

Alzoo melankolie vijand is van de menschelijke natuure, overmidts veile en finiste fantazien daar uit spruitende zijn, bij welke fantazien de menschelijke natuure gecorrumpeerd word, kortende den tijd zijns leevens, om welke corruptie te schuwen, en de genuchten te handhaven, midgaders ook vreugde vermeerende,

// in deugzaamheden en eerbaarheden, die alle fantazien buiten der menschen harten sluiten, zoo is het dat zekere perzoonen, binnen de parochie van Kappelle, conzidererende en overmerkende, dat omtrent de zelve parochie, in steden, dorpen en andre genoeglijke plaatzen des lands van zeeland, zijn spruitende minnelijke, broederlijke, en eerlijke gezelschappen van Retorijka, en konste van deugt, welke konste is een van de zeven vrije, liberale, en

// prijswaardige konsten, en alle andre konsten en mogen niet staan, zonder deze edele konste van Retorijka, want zij moeder is, om ons manierlijk, zinlijk, en tamelijk te leeren spreken en verstaan, alle diverse pronadziäten wel en puntelijk te onderscheiden, in alle plaatzen van eere, en manierlijk leven en spreken, welk gezelschap tot nog toe niet gehouden is geweest binnen de zelve plaatze voorsz., zo hebben daarom de zelve perzoonen

// ter eeren ende ter waardigheid van den alderzoetsten en minlijksten naam Jezus, geconcipteert, geordonneert, en ingesteld, om in recreatie en eere te verbreederen, een minlijk gilde en broederschap, en een genuchtelijke compaignie, genaamt 't gezelschap van de wijngaartranke, sustinueerende en houdende den zoeten Jezus voor haaren patroon, ende in haaren kamer zeer liefelijk gepointretneiert, in dezer maniere, te weten de verbeeldinge van Jezus, van den

// navel opwaart, spruitende uit een wolke, omvangen met een lieflijke wijngaartranke, met bladerkens en druifkens, en met een rolleken doortrokken, in het welke gespecificeert staat voor 't advijs van de kamer, (in godts name) gewapent met de schildwapenen van ons lieve en aldergeduchtigste genadige Heer den roomschen Keizer, en de wapenen des lands van Zeeland; en dat lieflijk gezelschap, is begrepen en gefondeert: in den jaare naar ons heeren // geboorte, vijftien hondert en agt, door den edelen en wel gebooren Hendrik van bruellis, Heer Jan cornelis zoon brouwer, en Hubregt Jans zoon van der gois (schoolmeester in die tijd te Kappelle), componisten van de kamer van Retorijka.

// Art. 1 In den eersten zoo is geordonneert, dat men alle jaare zal houden een minnelijke vergaderinge en dag van triumphie, genaamt den feestdag, op den nieuwjaarsdag of ons heeren besnijdenisse, en als dan zal elk gildebroeder gehouden zijn te komen 't s'avonds te vooren, met zijnder prinse in de kamer van Retorijka, en gaan dan al te saamen gezamendehand, in propere ordonnantie, ten toone henlieden prezenteeren voor den zoeten

// naam Jezus, devotelijk knielende op beide haar knien, en zoo wie van deeze gildebroeders niet en knielt op bijde zijn knien, en daar van gearresteert wort van den prinse en deken, zal verbeuren de boete van vijf groote vlaams, en zullen insgelijks s'anderdaags op den feestdag ter hoogmisse gaan, properlijk en manierlijk ter kerke, met spelende instrumenten, en een paar rijkelijke toortzen, die men daar voor den zoeten naam Jezu prezenteeren zal

// zal, en naar den dienst zoo zullen alle de gildebroeders wederom gaan in de kamer van Retorijka, en gaan eeten en houden een vroolijke maaltijd met malkanderen, en de kosten van der zelve feeste, zullen de gildebroeders gezamenderhand betalen, na advenand een igelijk zijn portie en aandeel.

Art. 2 Item dat men nu voortaan alle jaare des zondags na den feestdag van 't voorsz. gezelschap, eenen zal kiezen die prinse van de wijngaartranke zal zijn, en eenen deeken, // en twee notable perzoonen van 't gezelschap, de welke beleders zullen zijn, of eenen, alzo 't henlieden best dunkt te zijn, bij electie, vooizen, en meeste stemmen van de gemeene gezellen, de welke belooven zullen, dit gezelschap wel, getrouwelijk, en deugdelyk te regeeren, naar haar beste verstand en wetendheid, alle den tijd dat zij regement zullen hebben, en zullen kiezen eenen bode en secretaris, om te schrijven alle het gene dat hen nood zij, en het zelve gezelschap

// te ontbieden als van noode zal moogen weezen.

Art. 3 Item zoo wie in dit voorschreeve gezelschap komen wilt, dat zal niet moogen weezen, dan bij konsent van den prinse en deken, met de gemeene gezellen van de kamer, en zullen zijn van goeder eeren ende faam, en zullen gehouden weezen te geven tot haarder incomste, het gene dat den prinse en deken met de beleders goeddunken zal, en den gezworenen bode voor zijn bijhaal 2 groote vls.

// Art. 4 Item zoo is geordonneert en beslooten bij prinse en deken met de gemeene gildebroeders, dat niemand uit deze kamer voorsz. zal mogen gaan, ten zij tusschen het vernieuwen van prinse en deken, en dat met goeder kanse, en zoo wie blijft na dat den

pinse en deken verkooren zijn, met de andre regeerders, die zal gehouden zijn dat jaar lank, zonder verlaat, te gelden en te contibuëeren in alle dingen, en te doen in alles als andre, ten tijd toe als voorsz. is; uitgenomen die hier tusschen sterven.

// Art. 5 Item indien iemand van 't voorsz. gezelschap uit de parochie vertrokken, en uit het voorsz. gezelschap wezen wilden, die zal daar uit mogen scheiden, midts betaalende zijn dootschuld, en alle die agterstellen die hij ter kansse van speelen, of van boeten, of zijn jaargeld, of andre ongemaniertheden schuldig wezen mag, en zal gehouden zijn te betaalen, en van alles te voldoen, eer hij uit het gezelschap gaat.

Art. 6 Item als een van de voorsz.,

//gildebroeders dezer waereld overlijdt, die zal gehouden zijn te geven tot een testament, den altaar van den zoeten naam Jezus tot reparatie, en tot gedenkenisse dat hij een broeder van den zoeten naam jesus is geweest, ten minsten vijf schellingen, en daar zullen alle die gildebroeders gehouden zijn te komen ten uitvaart van dien, en dat met haarder pareure, en draagen den dooden ten grave, en begraven hem alle

// gezamender hand, en scheiden van daar niet voor dat alle die reqien gedaan zijn, en volgen den pinse alle gelijk gestadelijk ter ôblatien en indien dat iemand vermaant worde bij den bode tot dezer uitvaart te komen, en niet en kwaame, die zal verbeuren vijf groote vls., en indien de bode in gebreke waare de vermaaning te doen, en des bevonden worde, zoo zal hij zelve gehouden zijn in die boeten; en hij zal hebben van den dooden voor zijn recutien 6 gr. vls.

// Art. 7 Item zoo wanneer iemand van 't voorsz. gezelschap huwelijk doet, en inschelijks een priester zijn eerste misse zingt, zoo zullen alle de gezellen gehouden zijn te komen tot zijnder feeste indien 't hem belieft, ende en zullen niet meer mogen geven dan agt stuivers, ten waare dat het na maachschap waar, zijn oom, zwager, of gevader, en dat niet zonder consent van pinse, deken, en beleders, op de boete van vijf stuivers, en dan zullen pinse en deken gehouden

// weezen te doen speelen een present of asbatement, voor het hof van den priester of bruidegom, en zoo zullen zij gehouden zijn pinse en deken te adverteeren, goedts tijds te vooren, om haar zelve te voorzien van die speelen en die personagien, en dan zoo zal dien priester ofte bruidegom gehouden zijn te geven de foije aan de gezellen van de wijngaartranke, en niemand anders, te weten twee schellingen.

Art. 8 Item zoo wanneer den pinse

// de gezellen ter kamer ontbied, en zelve niet en komt, zoo zal hij zelve gehouden zijn in zijns zelfs boete, en in zoo veel andre als er gezellen ter kamer gekomen zijn.

Art. 9 Item zoo wanneer iemand van de gildebroeders ter kamer ontboden word, apart of de gildebroeders in 't generaal, van pinse en deken, bij den gezworen bode, om eenige zaaken te modereren, aangaande de kamer ofte het

// gezelschap, tot een zekere ure die hem de bode zeggen zal, en niet en komt ter zelve ure, die zal verbeuren een groote (ten zij hij eenig noodzakelijk belet hadde, en dit aan pinse, deken, beleder, of gezworen bode bekend maakte) en komt hij niet eer dat konzilud gesloten is, zoo zal hij verbeuren twee groote, en de bode in gebreke zijnde, als boven; wel verstaande zoo zal die getermineerde ure altijd zijn ten drie uren naar middag, ten zij in eenig expres geval.

// Art. 10 Item indien iemand van de gildebroeders geäccuzeerd worde, van eenige zaaken aangaande de heimelijkheid der kamer, te weten dat iemand van der kamer, tot een ander van buiten der kamer, zijde de inhoud van zijnder rolle, ofte den naam van zijnder ersonagie, ofte iemands anders, en dat bevonden word, die zal verbeuren tegen pinse en deken de

boete van vijf groote.

Art. 11 Item zoo zullen die bezorgers

// die speelen die gespeelt zullen worden, ordineren en uitgeven ter bester extimatie en middel, alzo zij best kunnen, en bijdien dat iemand refuzeerde eenige rolle hem toegeschikt, en bij den gezworeen bode overgelevert, van prinse en dekens wege, die zal verbeuren twee groote vlaams; en indien iemand aanveerde eenige rolle, en dan ten dage daar toe geöordonneert, niet bereid en waare daar mede te procedeeren, die zal verbeuren vijf schellingen, en

// nochtans tot eenen anderen dag de zelve rolle gehouden weezen te speelen, op hooger correctie, wel verstaande, indien iemand binnen dezen eenige ziekte of ander accidant aan quaame, zal ze goeds tijds te voren overleveren, om een ander te leeren.

Art. 12 Item alle die rollen bij het gezelschap gespeelt, zullen geleverd worden in handen van prinse, deken, of beleders, op verbeurte van elk hondert een groote, en indien ze iemand leverde

// gefractizeerd of vermindert, die zal verbeuren een groote, en de rolle doet verzinnen zonder des kamers kost.

Art. 13 Item zoo wanneer men eenige speelen van zinne speelt, zoo zal een igelijk gehouden weezen te gelden tot den koste van den speele, twee groote, of hij komt of niet, en zoo daar meer verteerd word boven den stuiver, dat zullen betalen die gene die daar present zijn, en de abzente of die daar niet blijven willen zullen met twee groote volstaan, en

// voorts alle andere speelen die gespeeld zullen worden van het gezelschap, die zullen zij gezaamenderhand betaalen, elk zijn portie.

Art. 14 Item waart dat eenig geschil ontstond tusschen eenige gildebroeders van de kamer, van wat zaaken dat het waare, (behalven kremineel), die openbaar betuigd worden, dat zal men terstond opnemen, en beregten, ter ordonnantie van prinse, deken, en regeerders.

// Art. 15 Item den beleder van dezen gezelschap nu zijnde, of naarmaals zullen mogen weezen, zullen van alle de penningen die het gezelschap verteerd hebben goede suffisante rekeninge doen, en die ontvangen binnen korten tijd, en het gezelschap daar van ontlasten, maar een igelijk zal gehouden zijn te betaalen binnen de maand naar dat de kosten gedaan zijn, en zo wie den beleeder of regenten der kamer schuldig is van verteerde kosten, van institutie

// van boeten, oft ander geordonneerd weke of maandgeld, gesustinuëerd bij den prinse, deken, met den gemeenen accoord der gildebroeders. van den naam Jezu, tot profijt, voordeel of reperatie van de kamer, ofte tot voordeel en behoefnisse van de gildebroeders, die zal den beleder of regent ten voorsz. tijde van alles voldoen, en de regenten of prinse en deken zullen de bode belasten te gaan, naar de beklagten van den beleder of regent,

// ten huize van den schuldenaar, om te haalen panden voor de begrootenisse van de penningen, de welke men hem goedwillig gehouden zal zijn te geven, oft den beleders penningen, en indien iemand den bode bellast zijnde van prinse of deken panden of penningen weigerde, en rebelleerde den bode oneerlijk, of vileinige woorden gave, die zal verbeuren twintig groote vls., en dan zullen de regenten keure hebben, wat regt zij zullen zoeken, geestelijk of waereldlijk.

// Art. 16 Item zo zal men alle jaare loten om eenen koning, tusschen nieuwjaarsdag en driekoningendag, ende dien koning zal zijn koningfeeste houden op eenen zondag voor vastenavond, die daar toe geöordonneerd zal worden, tot welke feeste alle de gezellen tot vermaaninge van den bode gehouden zijn te komen, en met den koning vroolijk weezen, en zullen op den driekoningendag komen in de hoogmisse, met den koning ter oblatien, daar

// den koning voor al gaan zal, en dan den prinse en deken met alle de gildebroeders, op de boete van vijf groote vlaams.

Art. 17 Item zoo zullen prinse en deken gehouden zijn te doen speelen een present of aasbattemen, ter eeren van den koning en het gezelschap, en dien koning zal gehouden zijn te geven een let schapevleisch, en daar mede zal hij vrij gaan van alle de kosten die daar gedaan zullen worden, en indien eenig koning

// zijn eere wat bewaren wilde, met eenige parcheelen wildbraad te schenken, of wijn, zoo zal hij den prinse en deken oorlof bidden of zij het konsenteeren willen.

Art. 18 Item zoo zal niemand van dit gezelschap voorn., den anderen tot eenige tijden van triumphe, geheele kroezen of glaazen vol wijn brengen, in presentie van het gezelschap om uit te drinken, oft eenige oncuisheden, gulzigheden, of onnutschap te bedrijven,

// op de boete van twee grooten, ende zo en zal niemand eenige vrouwen brengen in 't gezelschap, als men accordeerd of iet bedrijft, dat den prinse, deken, en regeerders believeen zal, midts alle secreet t'ontpluiken, van die hem nood zal weezen, en het gemeene gezelschap aangaande is, ten zij in triumphelijke zaaken, van danzen, speelen, ETZ., en dat bij de voorn. regeerders op de boete van vier groote,

// behoudelijk dat elk zijn echtschap zal mogen brengen, ofte eerbaar vrouwen of maachden, en geen gemeene vrouwen of zulke compaignie.

Art. 19 Item zo zal een igelijk gildebroeder tot allen tijde van triumphe gehouden zijn ter ordonneeringe van den prinse, te zeggen een referein, balaat, of rondeel, een zinnelijk gedigt, ofte een vroolijk liedeken zingen, ter eeren van 't gezelschap, en zo wie faalgeert in zijn gedicht, dat is op de boete van

// drie lepelen vol mostaard uit te eeten, die hem van de regeerdersgegeven zal worden.

Art. 20 Item zo en zal dit voorsz. gezelschap van de wijngaartranke niet sterker mogen wezen, dan van dertig gezworen broeders, behalven de extraördineire liefhebbers der konste van retorijka die de kamer volgen bij conziunctie van regeerders en gildebroeders.

Art. 21 Item waart dat iemand den anderen vileinig of stoffeerlijk

// toesprak, met vloeken, liegen, of schimpige woorden, of dorps spraake van vrouwen, of in eenige manieren iemand te na sprak, present of abzent, of ontamelijke eeden zweren, zal verbeuren t'elken reize twee groote, behoudende dus dat boven die boete van twee groote, de voorsz. regeerders die misdaat altijd mogen reformeeren tot hunwaart, op dat hunlieden die boete te klein dogte naar het verdiende, om dan correctie en beteringe te nemen op den mis-dadigen na

// de grootheid van de misdaad, alzo henlieden dunkt dat het behooren zal.

Art. 22 Item zo wanneer den prinse of zijn stadhouders in 't gezelschap begeerde, eenige addiëntie of silentie, om eenige konste van speelen, muziek, of zingen te oeffenen, en eenige van het gezelschap dat belettende bij ongemaniertheden, die zal verbeuren een groote; ende tot arbitrane van dien.

Art. 23 Item zo wanneer het gemeene

// gezelschap word vermaand om eenige toneelen te speelen, om prijs, en daar iemand geliefde te trekken, zo zullen die gene die t'huis blijven, gehouden zijn henlieden te helpen gelden in haarlieder kosten, elk vier schellingen vlaams, en nog behouden haarlieder goede gunsten boven dien.

Art. 24 Item zoo wie goedwillig wild zijn in de kamer van retorijka binnen Kapelle, die zal gehouden zijn te geven de bode voor zijn inkomste, twee groote, en alle

// Jaare ten feestdage gelden gelijk een ander broeder der kamer, midtsgaders dat hij zal mogen komen eeten en drinken gelijk een ander, ten tijde voorsz., en voorts zo is hij nergens

in verbonden, te weeten in toneelen, of in andere speelen, ten waare dat hij speelen wilde, en men gaf hem een rolle, en hij die acsepteerde, zo moet hij ten dage gedeputeerd dan bereid zijn, om te speelen op die correctie, die tot de voorsz. gildebroeders staat,
// en in gebreeke zijnde, zal hij verbeuren twee schellingen, en mag ook uitgaan als 't hem belieft voor twee schellingen.

Art. 25 Item waart dat iemand waare van 't voorsz. gezelschap, die tot correctie stonde, bij verbeurte van boeten of andre schulden, en hij hem dan excuzeeren wilde met eenige appellaarien van buiten d'ordonnantie van de kamer voorsz., die zal schuldig weezen 't gilde van den

// zoeten naam Jezus te geven twee pond wasch, eer hij tot andre regten porren mag.

Art. 26 Item zo wie van het gezelschap hem laat porren, en dat van eenige kamerschulden, die een ander voor hem betaald heeft, en den beleder hem moet te regt zoeken, anders als de ordonnantie van de kamer, die zal verbeuren tegen prinse en deken, twintig groote en een half pond was om den naam Jezus mede te verlichten.

// Art. 27 Item zo wanneer en tot wat tijden iemand eenige rolle ontfangt, die zal gehouden weezen alle zondagen en heiligdagen ter kamer te komen, om te accorderen, op de boete van een groote, en insgelijks den boekhouder met den boek, welken boekhouder zal zeggen de prologie van den speele, indien 't den prinse belieft, en hij daar bekwaam toe is, en wel promdriëlijk kan, en zo zal men op elke rolle den

// dag teikenen van speelen en den naam van de perzonagie, en zendenze hem met den gezworeen bode, die hem zeggen zal wat hem van prinse en deken bevolen zal worden. Art.

28 Item zo zal elk van het voorsz. gezelschap, algemeenlijk obediëren en onderdanig weezen aan het gebod van den prinse en deken, met de regeerders, op zondeling correctie.

Art. 29 Item indien dit voorsz. gezelschap, nog eenige waerdelijke articulen en

// poincten wist te ordonneeren, in deze privilegie of statute, tot profijt, eere, en voordeel van de kamer en het gezelschap voorsz., dat zullen prinse en deken met de gemeene accordatie der gezellen altijd mogen doen tot harder belieft, en indien iemand van het gezelschap die daar tegen obtineeren wilde, daar toe affuiselijke of abuizelijke woorden in abzentie van prinse en deken te zeggen, en daar af van eenige van de gildebroeders

// geaccuzeert word, die zal verbeuren tegen den prinse en deken 't elke reize tien groote, en niet te min gehouden zijn te volkomen het welke geordonneert en geconcludeert is, bij accordatie en stemminge der gemeene gildebroeders van de kamer.

Art. 30 Item als 't den prinse en deken gelieven zal, zo zullen zij de feeste van eenige tijden van triumphie mogen verzetten tot een andre tijd, ten meesten oirboir en

// profijt van de kamer.

Art. 31 Item zo zal men alle jaare 't s'anderdaags naar den feestdag, de colven verlooten op een nieuw, bij 't A.B.C.; of op een andren dag, daar toe gezamenderhand gesteld.

Art. 32 Item indien hem iemand van dit voorsz. gezelschap van de wijngaardranke, onloffelijk of onëerlijk droege, dat zouden de regeerders met goeder kanse mogen sententiëren, en zenden of

// doen zenden in andre kamers, om gesententiëert te worden, ja of ten minsten uit het gezelschap te mogen roijëren en verjagen; aanzierende juistelijk 't werk, en de grootheid van de misdaad.

Art. 33 Item op dat jonstige accordatie die uit liefde gesprooten is, niet en verdwijne, bij verscheidenisse van de broeders, van den zo minnelijken naam Jezus, zo is geõrdonneert bij prinse, deken, en regeerders van de kamer

// van retorijka binnen Kappelle: dat alle zondage twee gezellen van voorsz. kamer zullen

aangeslegen worden om te houden een broederlijke kolve, daar elk van hen beiden zal te vooren twee groote vlaams verteeren, zonder dat daar boven zal verteerd worden, omgaande bij gebeurten der A.B.C. geloot, ende zo wie aangesleegen word, die zal de bode 't zondaags te vooren de weete doen, (als t den toekomenden zondag zijn // colve weezen zal), om te komen ter kamer metter panneure, tot-ter ure de hem de bode zeggen zal, en zal gehouden weezen te zeggen een referein, ter vermaaning van den prinse en deken, op de boete van een groote; en tot dezen zullen alle die ter colve gecomen zijn, gehouden weezen te zeggen een referein prose, ten minsten acht regulen dichts, of rondeel, en indien de kolfmeesters bij noodzaaken niet komen

// moogen, zullen zij die noodzaak te kennen moeten geven, aan prinse, deken, stadhouder, beleder[s], of gezworeen bode, op de boete van twee groote, en geve ten minsten 't geld van de colve en 't referein, of hij verwerfde oorlof om den naadsten zondag 't referein te pronidciëren, en indien hij 't dan niet doet, zal hij vervallen in de boete als boven van twee groote, en de bode in gebreke van de wete te doen, de boete voorsz.; en alle die daar ter colve komen,

// zullen met het gezelschap verdrinken, een groote vls. ten minsten.

Art. 34 Item zo wie prijs ophangt binnen de kamer, in 't gezelschap, om na te dichten, die en zal over die terminnatie of vonnisse van dichten na gedicht niet zijn, noch iemand zin geven na te dichten, maar elk zal zelve kiezen zekere perzoonen in 't gezelschap, die hem abilst en bekwaamst daar toe dunken zal, om die te viziteeren

// en te ingeren, behoudelijk dat hij zelve zijn opinie en meeninge, den ingineur overgeven zal, bij dichte, of mondeling henlieden daar op te fondeeren, ende op dat den ingineur bij hem roepe de gene die naar den prijs gewrogt en niet gewonnen hebben, om met henlieden te mogen helpen ingeren; wel verstaande, dat niemand met nrechtveerdige dichten of dorperheden den prijs zal mogen winnen, in geenderhande manieren

// Art. 35 Item zo wanneer dit voorsz. gezelschap van de wijngaardranke, bezogt word van eenige andre gezellen van de konste, uit andre kamers van retorijka, die zullen zij vriendelijk ontfangen, en goed cier doen, gelijk zij wilden dat men henlieden doen zoude, en lateze vrij en kosteloos gaan, uit het gezelschap, voor de eerste reize, en komen zij noch tot andre diverse reizen, zo zullen zij mede gelden gelijk een ander broeder van de kamer, in 't zelve dat daar verteerd zal worden.

// Art. 36 Item ten einde dat het zelve gezelschap bij goede advijze eendragtelijk altijd geregerd mag worden, en blijven, en die poincten en articulen bovengeschreeven en geordonneert te beter zouden onderhouden worden, zo zal elk van 't voorsz. gezelschap, aangemerkt dat een aannemen van genoegten is, daar elk die het waardig is in komen mach, onbedwongen van iemand, bij zijnen properen wille, alzo 't vooren verhaald is, 't zijnder incomste te belooven bij trouwe en eere, deeze voorsz. Poincten

// en articulen van deze ordonnantie, en elk point bijzonder, wel en getrouwelijk te volkomen, en te onderhouden, oft nimmer daar af te staan, ter ordonnantie en sententie van den voosz. prinse, deken, met de beleeders, zonder hem nimmermeer ten contrarie te behelpen, t' eeniger wet, geestelijk of waereldlijk, of anderszins, in geender manieren.

Art. 37 Item zo wanneer den prinse en deken gecoren zijn van der gemeene electie, bij meeste

// stemmen van dien, die zullen van stonden aan gehouden weezen, de gezellen en d'ordonnantie van de kamer te bezweeren, in dezer manieren; en zullen dan spreken dat hier na volgt:

Ik N.N. onwaardig prinse van de wijngaardranke, beloove deeze mijne gezellen, wel en

deugdelijk te regeeren, en in alles deeze voorsz. pointen en articulen te onderhouden, en dat tot haaren meesten oirboir en profijt, naar mijn uiterste macht, verstand, en wetentheid, // in onderstand van dit gezelschap, bij mijnder trouwe, eere, en kerstenheid, als een goed wettig man van eeren. also moet mij Jezus helpen.

Art. 38 Item zo zal ingelijks zijn belofte doen den deken, en zullen dan gezamenderhand maken de beleeders, die het hen believeen zal, de welke zullen hebben d' administratie van alle d' inkomsten met de uitschuld en inschuld, en de kosten, en alle dat de kamer en het gezelschap noodlijk is, daar af goede

// rekeninge doende, als voorsz. is.

Art. 39 Item zo zal den prinse indient hem belieft, moogen stellen eenen stadhouder, die in zijne absentie prinse weezen zal, en die zal geöbediëert worden van het gezelschap voorsz., gelijk den prinse, op zonderlinge correctie in absentie van prinse en deken.

Item zoo wanneer men een bode aanneemt, zo zal men hem zijn belofte doen doen in deezer manieren.

Ik N.N. bode van deze

// Kamer en gezelschap, betoon ik te weezen, en mijn prinse, deken, en beleeders, wel en getrouwelijk te dienen, en te obediëren in alles dat zij mij bevelen zullen, ten beliefte van dien, en het gezelschap, en het secreet van de kamer wel te beleeven, en al te doen dat een goed bode behoort te doen, ofte ten minsten mijn zelven op te geeven ter correctie van prinse, deke, met de beleeders, bij mijnder trouwe, eere, en kerstenheid. also moet mij Jezus helpen.

// Item de gezellen die in deze kamer komen, die zullen haar belofte doen in deezer manieren; en zeggen de volgende woorden:

Ik N.N. dit broederschap onwaerdig, beloove als een wettig man van eeren, alle deeze pointen en articulen, wel, getrouwelijk, deugdelijk, en eerlijk, te onderhouden, en in alles te volkomen, mijn prinse, deken, met de beleeders, te öbediëren en gehoorzaam te weezen, en 't secreet van dit broederschap

// wel te beleeven, of mij te stellen tot correctie van henlieden, bij mijnder trouwe, eere en kerstenheid. Also moet mij Jezus helpen.

Art. 40 Item nog is geördonneerd bij prinse, deken, en gemeene gildebreeders, midtsgaders dat er dikwils foute van betaalinge valt en colven, dat zo wie zijn kolve aangesleegen word, en niet ter kamer en komt, (het welke is tot groot agterdeel der regenten) dat zo wie dat colfmeester is, die zal

// zelve in perzoon ter kamer komen, en zijn referein pronidseeren, of komt hij niet om dat hem iet noodzaakelijk lette, zo zal hij de bode of iemand van de gezellen geven drie groote vlaams, zonder vertrek, en doet hij dat niet, zo zal 't den regent verleggen, en zal daar voor hebben tien groote vls.

Art. 41 Item nog is geördonneerd, als dat men nu voortaan, zoo wie een rolle toegeschikt word van prinse en deeken, en dat goeds stijds te vooren,

// die zal alle zondage en heiligidagen ter kamer komen, om te accordeeren, tot zekere ure, 't welke zal weezen ter klokke een naar noene, op de boete van een groote, (noodzaaken uitgesteeken) en indien iemand eenige kost doet van drinken, voor dat het geëccordeerd is, dat zal op zijn eigen kost zijn, en dat om die 's wille, dat er geen addiëntie en geschiet in 't accordeeren, door 't terreur dat er gebeurd, bij klappen en drinken,

// en ander ongehoor, en wie daar meede drinkt, of in 't gezelschap komt, zal meede gelden als in 't articul van de colven verhaald is.

Art. 42 Item nog is geaccordeerd bij voorzien van prinse, deeken, en 't gemeene gezelschap,

of het tot eenige tijden gebeurde, nu of naarmaals, dat de regenten niet wel voorzien waaren van geld, zo dat van nu voortaan elk gildebroeder, het zij gezworen of goedwillig inleggen zal, zes weeken voor den

// dag van triumphe of den feestdag, elk zes stuivers, en dat tot behoefte van de regenten, om tot haar voordeel te koopen met gereed geld, vleesch, hoendren, en anders wat henlieden van noode zal zijn, tot profijt van de kamer, en dat in afkortinge van elk erlij kosten.

// register of bladwijzer der articulen

van de ordinaeren feestdag, op den <u>besnijdenisdag</u> ,	Art. 1
van 't verkiezen der regeerders met de bode,	Art. 2
wie in 't gilde komen mach en waar in de zelve gehouden zijn	Art. 3
hoe en wanneer men uit het gilde gaan mach	Art. 4
wat hij schuldig is die behoorlijk uit 't gilde en parochie scheid,	Art. 5
van 't begraven der gildebroeders, en 't betaalen der doodschuld,	Art 6

// tafele

van de huwelijken en wat het gilde en zij schuldig zijn,	Art. 7
wat den prinse verbeurd zelve in gebreeke bevonden zijnde	Art. 8
wat de gezellen verbeuren ter dagvaard niet komende	Art. 9
wat hij verbeurd die des kamers secreeten openbaard	Art. 10
van 't <u>speelen</u> en uitgeeven der rollen.	Art. 11
van 't speelen en overleveren der rollen met de boeten	Art. 12
hoe de onkosten van 't speelen zullen gedoogd worden	Art. 13

// tafel

van de kwestie der gezellen en waar die moet afgelegd worden	Art. 14
van de beleeders rekeninge en proseduure	Art. 15
van de koning te looten, wat hij schuldig is, en hoe men ter feest moet komen	Art.16
hoe den koning in 't gilde hem houden zal, en van zijn feeste	Art. 17
van gulzigheid, breeken en storten	Art. 18
dat elk op de feeste een liedeken of gedigt moet prononchiëeren ter ordonnantie van den prinse	Art. 19
van 't getal der gildebroeders en extraördinaere liefhebbers	Art. 20

// tafel

van vloeken liegen schimpige woorden en ontamelijke eeden zweeren.	Art. 21
wat hij verbeurd die geen addientie en geeft ter bevelen van regenten	Art. 22
van het uit gaan op speelen en van de gene die 't huis blijven	Art. 23
waar in de extraördinaere liefhebbers gehouden zijn	Art. 24
wat zij verbeuren die appelleeren willen van de regeerders vonnis.	Art. 25
wat hij verbeurd die om zijn kamerschuld gezocht moet worden	Art. 26
van 't accordeeren met den boekhouder en 't zenden der rollen	Art. 27

// tafel

Hoe elk den prinse en regeerders gehoorzaam moet zijn.	Art. 28
van 't ordonneeren der articulen tot voordeel en profijt van 't gilde	Art. 29
Hoe men den feestdag mach verzetten	Art. 30
van het verlooten der kolven.	Art. 31
van het sententiëeren der gildebroeders die hun onloffelijk of onëerlijk gedraagen.	Art. 32
van 't houden der kolven en van de verbeurten.	Art. 33
van de maniere van prijs op hangen	Art. 34
Hoe men vreemde kamergezellen bevrijden zal.	Art. 35

// tafel

van 't onderhouden der punten en articulen.	Art. 36
Hoe den prinse gehouden is zijn belofte te doen.	Art. 37
Hoe den deeken zijn belofte doen moet en van het maaken der beleders	Art. 38
van 't stellen van een stadhouder, en hoe men die gehoorzaam moet zijn, en hoe de bode en de gezellen haarbelofte moeten doen.	Art. 39
van het betaalen der kolven en de orders daar van	Art. 40
van de ordonnantien der rollen, en 't accordeeren der zelve	Art. 41
van geld te verschieten als 't de regeerders believen zal.	Art. 42

Einde

Bram le Clercq

foto's: Niek Oele

Dit artikel verscheen eerder in De Spuije 100, 2017, p. 30-46.